

UNESCO ühendkoolide võrgustiku tutvustus ja juhised Eesti ühendkoolidele

Kinnitatud UNESCO ERK juhataja 10.05.2018 käskkirjaga nr 1-7/7

Sisukord

1. UNESCO ühendkoolide võrgustiku juhtmõtted
2. UNESCO ühendkoolide võrgustiku ülesehitus ja koordineerimine
3. UNESCO ühendkoolide võrgustik Eestis
4. UNESCO ühendkoolide võrgustikuga liitumine
5. UNESCO ühendkoolide võrgustiku liikmesuse tingimused
6. UNESCO ühendkoolide võrgustiku liikmesuse lõpetamine

1. UNESCO ühendkoolide võrgustiku juhtmõtted

UNESCO ühendkoolide võrgustik (*UNESCO Associated Schools Network* ehk *ASPnet*) on rahvusvaheline võrgustik, mis sai alguse aastal 1953, et toetada inimestevahelist paremat läbisaamist ja rahu maailmas. UNESCO ühendkoolid hoiavad au sees UNESCO ja ÜRO põhikirjade keskseid väärtusi ja põhimõtteid¹. 2018. aastal kuulus võrgustikku üle 11 000 õppeasutuse 181 riigist. Ühendkoolid annavad oma tegevuste kaudu panuse parema ja jätkusuutlikuma maailma loomisele, viivad ellu uuenduslikke pilootprojekte ning mõistavad hariduses nelja õppimise eesmärgi olulisust: õppida teadma, tegema, olema ja üheskoos elama². Suurt tähelepanu pööratakse kestlikku arengut toetavale haridusele ja maailmakodanikuharidusele.³

¹ ÜRO ja UNESCO põhikirjad Riigiteatajas: <https://www.riigiteataja.ee/akt/555597> ja <https://www.riigiteataja.ee/akt/13080790>

² Õppimine - varjatud varandus. 21. sajandi hariduse rahvusvahelise komisjoni aruanne UNESCOle (1999). Tõlkija Külliki Saksa, toimetanud Meeli Kalman. Tallinn: UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon.

³ Kestlikku arengut toetava hariduse ja maailmakodanikuhariduse kohta info UNESCO ERK veebis: <http://www.unesco.ee/saastva-arengu-haridus-3/> ja <http://www.unesco.ee/maailmakodaniku-haridus-2/>

2. UNESCO ühendkoolide võrgustiku ülesehitus ja koordineerimine

UNESCO ühendkoolide võrgustikul on kolm osapoolt: rahvusvaheline koordinaator, riiklikud koordinaatorid ja võrgustiku liikmed. Kolme osapoole efektiivseks koostööks ja suhtluseks on loodud võrgustikule veebikeskkond OTA: <https://aspnet.unesco.org>.

Rahvusvaheline koordinaator vastutab UNESCO peakorteris võrgustiku globaalse koordineerimise ja juhtimise eest. Ta loob eeldusi riikide ja regioonide vaheliseks koostööks, suhtleb riiklike koordinaatoritega ning annab võrgustiku tegevusest aru UNESCO juhtorganitele. Rahvusvahelisel koordinaatoril on õigus kinnitada võrgustiku liikmesust.

Riiklik koordinaator vastutab riigi tasandil võrgustiku toimimise, juhtimise ning kvaliteedi tagamise eest. Ta julgustab ja toetab võrgustiku tegevusi riigis, jagab infot liikmetele ning võrgustiku tööst huvitatutele ja annab rahvusvahelisele koordinaatorile aru võrgustiku tegevustest.

Võrgustiku liikmed on haridusasutused. Igas asutuses on määratud kontaktisik või töörühm, kes teeb koostööd ja suhtleb riikliku koordinaatori, teiste võrgustiku liikmete ja partneritega. Liikmed on peamised võrgustiku tegevuste elluviijad ning uute ja kaasaegsete projektide algatajad ja teostajad.

3. UNESCO ühendkoolide võrgustik Eestis

Eesti UNESCO ühendkoolide võrgustiku tööd koordineerib MTÜ Mondo koostöös SA Tartu Keskkonnahariduse Keskusega⁴. SA UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon nõustab võrgustiku riiklikku koordineerimist ning soodustab koostööd riigiasutuste, teiste võrgustike ning kohalike ja rahvusvaheliste organisatsioonidega.

2018. aastal kuulus Eesti UNESCO ühendkoolide võrgustikku koos Läänemere Projekti koolidega 45 haridusasutust. Osalemine UNESCO ühendkoolide võrgustikus toetab haridusasutust kvaliteetse hariduse andmisel, pakub võimalusi riigisiseseks ja rahvusvaheliseks koostööks, oma tegevuste tutvustamiseks ja uute kontaktide loomiseks. Eesti võrgustiku liikmeid tunnustatakse, neile pakutakse tasuta täiendkoolitusi, õppematerjale, nõu ja tuge võrgustiku tööga seotud projektide elluviimisel ning võimalusi osaleda riiklikel ja rahvusvahelistel üritustel.

Ühendkoolide võrgustiku tegevused on seotud 2015. aastal ÜROs vastu võetud kestliku arengu eesmärkidega⁵, panustavad Eesti põhikooli ja gümnaasiumi riiklikes õppekavades toodud kaheksa üldpädevuse kujundamisse⁶ ning inimõiguste hariduse, kestlikku arengut toetava hariduse ja maailmakodanikuhariduse andmisse Eesti koolides⁷. Võrgustiku liikmete missioon on kasvatada avatud,

⁴ SA Tartu Keskkonnahariduse Keskus koordineerib Eestis UNESCO ühendkoolide võrgustiku Läänemere Projekti (*Baltic Sea Project* e *BSP*) tegevusi: <http://www.tartuloodusmaja.ee/ET/projektid/laanemere-projekt/>

⁵ *The Sustainable Development Agenda* ÜRO veebilehel: <http://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>

⁶ Põhikooli ja gümnaasiumi riiklikud õppekavad Riigiteatajas: <https://www.riigiteataja.ee/akt/114022018008> ja <https://www.riigiteataja.ee/akt/114022018009>

⁷ Vt ka uuring “Inimõigused ja inimõiguste alusväärtused Eesti koolis ja hariduspoliitikas”: https://www.hm.ee/sites/default/files/uuringud/io_lopparuanne.pdf ning Keskkonnahariduse ja -teadlikkuse tegevuskava 2019-2022: <http://www.envir.ee/et/keskkonnahariduse-ja-teadlikkuse-tegevuskava-2019-2022>

keskkonnast ja inimestest hoolivaid ja ühiskondlikult aktiivseid inimesi. Tegevused toetavad kestliku arengu põhimõtteid ja vastutustundliku maailmakodaniku kujundamist.

4. UNESCO ühendkoolide võrgustikuga liitumine

UNESCO ühendkoolide võrgustiku liikmesust saavad taotleda Eesti Hariduse Infosüsteemis⁸ registreeritud haridusasutused (v.a ülikoolid). Võrgustikuga liitumiseks kontakteerub haridusasutus Eesti riikliku koordinaatoriga. Koordinaator jagab infot ja saadab asutusele vormi, kus tuleb kirjeldada aasta jooksul plaanitavaid võrgustikuga seotud tegevusi. Kui haridusasutuse poolt tagasi saadetud tegevusplaan kiidetakse heaks, saadab Eesti koordinaator asutuse juhile allkirjastamiseks kinnituskirja. Kinnituskirjaga kinnitab kooli juhtkond soovi kool võrgustikuga liita. Haridusasutus tagastab allkirjastatud kinnituskirja, esitab OTA veebikeskkonnas UNESCO ühendkoolide võrgustikuga liitumise taotluse⁹ ning lisatakse seejärel Eesti kandidaatkoolide nimekirja. Kandidaatkool saab osaleda Eesti võrgustiku tegevustes.

Pärast üheaastast aktiivset osalemist võrgustikus kiidab Eesti riiklik koordinaator kandidaatkooli avalduse OTA keskkonnas heaks ning UNESCO rahvusvaheline koordinaator kinnitab haridusasutuse liikmesuse UNESCO ühendkoolide võrgustikus. UNESCO peakorter saadab asutusele UNESCO ühendkoolide võrgustiku liikmesuse kohta elektroonse tõendi, OTA keskkonna sisselogimisinfo ja juhised. Lisaks edastab riiklik koordinaator haridusasutusele võrgustiku liikmesust kinnitava elektroonse logo, paberil sertifikaadi ja sildi, mille saab asetada haridusasutuse seinale.

5. UNESCO ühendkoolide võrgustiku liikmesuse tingimused

Peamised kriteeriumid võrgustikku kuulumiseks on haridusasutuse juhtkonna ja kogukonna poolne vabatahtlik **UNESCO väärtuste, põhimõtete ja töö edendamine** läbi:

- uuenduslike ja aktiivõppemeetodite kasutamise;
- turvalise, kestliku, vägivallavaba, kaasava ja mõjusa õpikeskkonna tagamise kõigile õpilastele;
- suhtluse ja koostöö teiste haridusasutustega.

Kõigilt UNESCO ühendkoolide võrgustiku liikmetelt oodatakse **miinimumstandardite** täitmist:

- ühendkoolis määratakse **kontaktisik** või **töörühm**, kes teeb koostööd ja suhtleb riikliku koordinaatori, võrgustiku liikmete ja partneritega ning toetab asutuses kestliku arengu ja vastutustundliku maailmakodaniku teemadega tegelemist;
- ühendkool esitab etteantud vormil **15. septembriks** riiklikule koordinaatorile möödunud õppeaasta **tegevusraporti** ning **-plaani** algavaks aastaks¹⁰;
- ühendkool osaleb igal aastal vähemalt ühes **rahvusvahelises UNESCO** projektis, programmis, kampaanias või analoogses riikliku koordinaatori poolt pakutud tegevuses;

⁸ Eesti Hariduse Infosüsteem: <http://www.ehis.ee>

⁹ Taotlus OTA keskkonnas: <https://aspnet.unesco.org/en-us/Pages/Request-to-be-a-member.aspx>

¹⁰ Peamiselt Läänemere Projektiga tegelevad liikmed esitavad iga-aastase aruande Läänemere Projekti koordinaatorile: <http://www.b-s-p.org/home/schools/3210-estonia.html>.

- ühendkoolis tähistatakse kogu asutusega aastas vähemalt kaht **ÜRO teemapäeva**, mis on märgitud OTA kalendris¹¹;
- ühendkool värskendab andmeid ja tegevusi **OTA keskkonnas** vähemalt kaks korda aastas;
- ühendkool kasutab UNESCO ühendkoolide **võrgustiku liikme logo**¹², UNESCO ühendkoolide **võrgustiku sertifikaat** on asetatud nähtavale kohale ja **kohalikku kogukonda teavitatakse** UNESCO ühendkoolide võrgustikku kuulumisest.

Eesti UNESCO ühendkoolidelt oodatakse lisaks, et haridusasutuse

- **arengukavas** on kajastatud läbivalt kestliku arengu ja vastutustundliku maailmakodaniku teemad;
- **kodukorras** ja kirjutamata reeglites on esil tasakaalustatud maailmavaade, üldinimlikud ja ühiskondlikud väärtused. Ühendkool märkab, teadvustab ja arvestab õpilaste omapärasid ja potentsiaali;
- **õppetöös** toetatakse kestlikku arengut ja vastutustundlike maailmakodanike kujundamist. Selleks:
 - lisatakse vastavad põhimõtted ja tegevused **haridusasutuse õppekavasse, üldtööplaani ning ainetundide ja tunniväliste sündmuste** kavadesse;
 - toetatakse **ainetevahelist lõimingut, õpetajate koostööd** ja eesmärgipäraselt **IKT vahendite kasutamist**;
 - kasutatakse **loovust toetavaid mitmekülgseid õppemeetodeid**;
 - suunatakse õpilasi tegema temaatilisi **loov- ja uurimistöid**;
 - **luuakse kontakte** õppeasutustega teistest kultuuridest;
 - pakutakse võimalusel gümnaasiumis **valikkursust „Globaliseeruv maailm“**;
 - korraldatakse võimalusel temaatilisi **huviringe** (kursus/ töötuba).
- **juhtimine** on läbipaistev. Ühendkool on demokraatlik, toetav ja kaasav. Austatakse ja tunnustatakse õpetajaid, õpilasi ja lapsevanemaid ning nende algatusi, peetakse kinni kokkulepetest, küsitakse regulaarselt tagasisidet. Sisehindamisel jälgitakse kestliku arengu ja vastutustundliku maailmakodaniku teemadega seotut;
- **õpetajaid toetatakse** teadmiste ja oskuste omandamisel kestliku arengu ja vastutustundliku maailmakodaniku kujundamise teemadel. Õpetajaid julgustatakse tegelema teemadega, mis võivad olla õppijate jaoks vastuolulised. Uutele UNESCO ühendkoolide võrgustiku liikmetele pakutakse tuge kestliku arengu ja vastutustundliku maailmakodaniku teemade integreerimisel haridusasutuse tegevustesse;

¹¹ ÜRO teemapäevade kalender OTA keskkonnas: <https://aspnet.unesco.org/en-us/international-days> Ideid teemapäevade tähistamiseks Maailmakooli veebilehel: <http://maailmakool.ee/tahtpaevad/>

¹² Logo kasutamist nõustavad UNESCO ühendkoolide riiklik koordinaator ja UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon. UNESCO ühendkoolide võrgustiku liikme logo ei tohi kasutada tulu teenimise eesmärgil.

- **kogukonnale** pakutakse võimalusi osaleda koolitustel, ühistel üritustel jm kestliku arengu ja vastutustundliku maailmakodaniku teemalistes tegevustes;
- **igapäevaelus** juhendatakse kestliku arengu põhimõtetest ja väärtustest nagu hoolimine kaaslastest ja nende eripäradega arvestamine, keskkonnasäästlik paberikasutus, elektri ja vee kokkuhoid, jäätmetekke vähendamine ja jäätmete sorteerimine, taaskasutus, kompostimine, toidu raiskamise vältimine, toidu valmistamine kohalikest võimaluse piires mahedalt kasvatatud toorainest, jalgsi ja jalgrattaga liiklemine. Võimalusel pakub haridusasutus oma kohvikus kohalikke või õiglase kaubanduse tooteid.

6. UNESCO ühendkoolide võrgustiku liikmesuse lõpetamine

Igal aastal hindavad ühendkooli vastavust liikmesuse tingimustele ühendkooli poolt esitatud aruande alusel riiklik koordinaator või Läänemere Projekti koordinaator. Kui asutus ei vasta tingimustele kahel järjestikusel aastal, võib koordinaator teha ettepaneku ühendkooli liikmesus võrgustikus lõpetada. Soovi korral saab ühendkool ise lõpetada osaluse UNESCO ühendkoolide võrgustikus, saates asutuse juhi poolt allkirjastatud vabas vormis avalduse Eesti riiklikule koordinaatorile.

Kontaktid

UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon: unesco@unesco.ee, www.unesco.ee

Eesti UNESCO ühendkoolide võrgustik: unescoschools@mondo.org.ee, www.unesco.ee/uhendkoolide-vorgustik ja www.maailmakool.ee

Eesti UNESCO Läänemere Projekti võrgustik: info@teec.ee, bsp.teec.ee

